

Олександр Виговський

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного приватного права
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7365-8805>
alexander.vygovskyi@gmail.com

УДК 341.96 : 347.2/.3 : 347.4

МІЖНАРОДНЕ РЕЧОВЕ І ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО В ПРОЄКТІ ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ (КОДЕКСУ ПРАВА ПРИВАТНОГО)

АНОТАЦІЯ. Ця стаття присвячена питанням модернізації інститутів міжнародного речового права та міжнародного зобов'язального права в книзі проєкту Цивільного кодексу України, що присвячена міжнародному приватному праву і розробка положень якої здійснювалася в межах процесу рекодифікації цивільного законодавства України.

У статті проаналізовано основні концептуальні підходи до правового регулювання міжнародних приватних відносин у сфері речових і зобов'язальних прав, які пропонуються в проєкті нового Кодексу права приватного. Зокрема, розкрито концептуальні засади трансформації колізійних норм, а також додавання нових колізійних прив'язок щодо речових прав, які відповідають кращим міжнародним практикам. Окрему увагу приділено оновленому колізійному регулюванню права власності та інших речових прав на цінні папери.

У межах дослідження міжнародного зобов'язального права проаналізовано новели регулювання договірних відносин з іноземним елементом. Зокрема, було приділено увагу розширенню дії принципу тісного зв'язку як механізму визначення застосовного права у випадку відсутності вибору сторонами застосовного правопорядку, а також колізійним питанням регулювання окремих видів договірних зобов'язань, зокрема, тих, що виникають з договорів, які укладаються в рамках розміщення цінних паперів. Також було здійснено огляд новел правового регулювання недоговірних зобов'язань, зокрема зобов'язань, що виникають унаслідок заподіяння шкоди.

Запропоновані положення спрямовані на модернізацію цивільного законодавства, підвищення правової визначеності та забезпечення ефективного регулювання приватних відносин з іноземним елементом, що сприятиме подальшій інтеграції України до європейського правового простору.

Ключові слова: міжнародне приватне право; речові права; зобов'язання; колізійні норми; Цивільний кодекс; автономія волі сторін.

Міжнародне приватне право відіграє ключову роль у регулюванні приватних відносин, ускладнених іноземним елементом. Серед інститутів міжнародного приватного права центральне місце посідають міжнародне речове право та міжнародне зобов'язальне право, які охоплюють колізійні

нормативні масиви, що найчастіше застосовуються в міжнародній практиці. Саме тому будь-яка комплексна реформа міжнародного приватного права не може оминати ці сфери міжнародних приватних відносин, які потребують ретельної уваги законодавця з огляду на потреби правозастосовної практики.

В Україні протягом останніх років здійснюється масштабна реформа приватного права, спрямована на створення оновленого Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного). Одним із напрямів цієї справді епохальної рекодифікації приватного права є адаптація національного законодавства у сфері міжнародного приватного права до сучасних економічних умов та європейських правових стандартів. Особливе місце в цьому процесі посідає модернізація норм міжнародного приватного права, що регулюють речові та зобов'язальні відносини, обтяжені іноземним елементом. Саме ці норми забезпечують визначення застосовного права і правового режиму майна та зобов'язань у міжнародному обороті.

Метою цієї статті є комплексний аналіз регулювання міжнародного речового права і міжнародного зобов'язального права у проєкті Цивільного кодексу України¹, ключових концептуальних підходів, які лягли в основу оновленого нормативного масиву в цих сферах, а також тих законодавчих новел, які засвідчують вихід на якісно новий рівень регулювання речових і зобов'язальних відносин з іноземним елементом у контексті системного оновлення приватноправового регулювання.

У рамках цієї статті аналізуємо загальні засади вирішення колізійного питання у сфері права власності та інших речових прав, а також спеціальні питання міжнародного речового права, зокрема, щодо визнання забезпечувальних прав на рухоме майно, які виникли за кордоном, і колізійне регулювання цінних паперів у проєкті Цивільного кодексу. У контексті міжнародного зобов'язального права розглядаються загальні та спеціальні правила визначення застосовного права, при цьому увага фокусується на новелах проєкту Цивільного кодексу у цій сфері, зокрема, на колізійному регулюванні договорів, які укладаються в рамках розміщення цінних паперів, і договорів, які укладаються щодо віртуальних активів. Результатом цього короткого огляду нововведень є загальні висновки щодо їх відповідності європейським стандартам у сфері міжнародного приватного права.

Міжнародне речове право

Як відомо, міжнародне речове право є серцевиною міжнародного приватного права та регулює, зокрема, питання встановлення права власності та інших речових прав, порядок виникнення та припинення речових прав і захисту права власності. Основну роль у регулюванні права власності та

¹ Проєкт Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) від 22 січня 2026 р. № 14394 <<https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528>> (дата звернення 28.02.2026).

інших речових прав у міжнародному приватному праві на сьогодні відіграє колізійне право. Гострота колізійного питання у цій сфері пояснюється тим, що регулювання питань власності є неоднаковим у різних правових системах, а рівень міжнародної уніфікації матеріально-правових норм права власності залишається надзвичайно низьким².

Ключовим колізійним принципом у цій сфері є *lex rei sitae* – принцип застосування права країни, на території якої знаходиться певне майно. Підпорядкування всіх речових правовідносин закону місця знаходження речі є одним із найбільш широко визнаних засад колізійного права³. Саме він визначає речовий статут майна. Донедавна його універсальний характер застосування до рухомого та нерухомого майже не викликав сумнівів. Однак поява нових об'єктів приватних відносин і бурхливий розвиток інформаційних технологій зумовили потребу в модернізації колізійного регулювання навіть у цій традиційній царині міжнародного приватного права.

Оновлений проєкт Цивільного кодексу України загалом зберігає традиційний підхід до регулювання речових прав, відповідно до якого право власності та інші речові права визначаються за правом країни, де знаходиться майно. Цей принцип широко застосовується як до рухомого, так і до нерухомого майна. Загальне визнання принципу *lex rei sitae* щодо речового статуту вказує насамперед на визнання законодавцями більшості країн тісного зв'язку, що існує між річчю та правопорядком держави її місцезнаходження. Водночас у новому Кодексі регулювання речових відносин з іноземним елементом було розширено обсяг регулювання завдяки включенню нових колізійних норм і формулюванню положень у новій редакції.

Особливу складність становлять речові відносини, пов'язані з рухомим майном, яке може переміщуватися у просторі. Наприклад, якщо майно переміщується з однієї країни до іншої, правовий режим може змінюватися відповідно до законодавства нової країни місцезнаходження. При цьому такий закон не може ігнорувати юридичні факти, які виникли на підставі закону попередньої юрисдикції.

У міжнародному речовому праві існує принцип визнання речових прав, що виникли за кордоном на підставі норм іноземного права. Це означає, що право власності на майно, яке було правомірно набуто в одній країні, буде визнаватися і в інших країнах, навіть якщо законодавства цих країн і не передбачають такої підстави набуття права власності, за якою фактично відбувся перехід права власності. Особа, яка підтверджує наявність речових прав відповідними правовстановлюючими документами, виданими в іноземній країні, вважатиметься повноважним власником відповідного майна.

Загалом, проєкт Кодексу передбачає спеціальні правила для таких випадків, що дають змогу уникнути правової невизначеності у такій ситуації. Так,

² А Довгерт, В Кисіль (ред), *Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник* (Алерта 2013) 10.

³ А Макаров, *Основные начала международного частного права* (Юрид. изд-во НКЮ РСФСР 1924) 84.

при переміщенні майна на територію іншої країни право власності та інші речові права, які виникли чи були правомірно набуті щодо такого майна за правом країни його місцезнаходження, зберігаються та визнаються, але при цьому право країни нового місцезнаходження такого майна регулюватиме питання, які традиційно входять до сфери дії речового статуту (зокрема, зміст та обсяг права власності та інших речових прав, кваліфікацію майна та його правовий режим, підстави, спосіб та умови виникнення, зміни та припинення права власності та інших речових прав, можливість обтяження майна зобов'язаннями, способи та порядок захисту речових прав тощо).

Важливим питанням у сфері міжнародного речового права є не лише визначення правового режиму певної речі, а й установлення обсягу тих повноважень, які власник може здійснювати щодо такої речі. Насамперед маються на увазі повноваження щодо володіння, користування та розпорядження майном. Традиційно місцезнаходження щодо об'єктів цивільних прав визначається як 'місце, де речові права можуть здійснюватися чи реалізовуватися'⁴.

При цьому щодо рухомих речей такий обсяг прав має визначатися у динаміці з урахуванням можливого переміщення речі у просторі, а отже, входження речі до "орбіти" іншої правової системи, яка по-іншому визначатиме її правовий режим та обсяг повноважень власника речі. З огляду на це відповідна стаття оновленого Кодексу, яка визначає загальні положення про право, що застосовується до права власності та інших речових прав, була доповнена положенням про те, що повноваження власника майна визначаються правом країни, у якій це майно знаходиться на момент реалізації таких повноважень.

У цьому випадку у колізійній прив'язці йдеться не про абстрактне місцезнаходження майна, а саме про його місцезнаходження на момент реалізації суб'єктивних речових прав. Інакше кажучи, зі зміною місцезнаходження майна змінюватиметься й обсяг повноважень власника, хоча статус власника, набутий за законодавством попередньої країни, буде визнаватися і в інших країнах. Як відомо, національні правові системи виходять із принципу закритої системи речових прав (*numerus clausus*), який має важливе значення для становлення європейського речового права. Тож упровадження згаданого положення у вітчизняну правову матерію має на меті забезпечити подальшу гармонізацію з європейськими підходами до регулювання речових відносин.

Чинний Закон України "Про міжнародне приватне право"⁵ взагалі не регулює питання визнання забезпечувальних прав на рухоме майно, що виникли за кордоном. Розробники проєкту оновленого Цивільного кодексу

⁴ Ian Baxter, *Essays on Private Law: Foreign Law and Foreign Judgments* (University of Toronto Press 1966) 101.

⁵ Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

пропонують усунути цю прогалину з метою захисту інтересів забезпечених кредиторів. Передбачається, що якщо забезпечувальне обтяження щодо рухомого майна, яке знаходилося за кордоном, було створено або правомірно виникло за правом відповідної іноземної країни, то у випадку переміщення цього рухомого майна на територію України таке забезпечувальне обтяження визнаватиметься в Україні, і обтяжувач може здійснювати свої права за забезпечувальним обтяженням відповідно до закону.

В основі такого підходу лежить вищезгадане транскордонне визнання юридичних фактів, які виникли на підставі закону іноземної юрисдикції, в цьому випадку забезпечувальних прав. З практичної точки зору це означає, що якщо за правом Англії виникла т. зв. плаваюча застава (*floating charge*), то у випадку переміщення відповідного майна, що є предметом такої застави, на територію України таке обтяження, яке загалом невідоме праву України, визнаватиметься в Україні із можливістю реалізації прав заставодержателя після “кристалізації” такої застави.

Слід зауважити, що на сучасному етапі розвитку міжнародного приватного права змінюється усвідомлення чинника локалізації для цілей колізійного регулювання. Із розширенням спектра об'єктів речового права за рахунок нематеріальних речей ототожнення *lex situs* із фізичним місцезнаходженням майна дедалі більше поступається місцем “презюмованому (фіктивному) місцезнаходженню” з метою поширення на них за аналогією правових норм, які початково були розраховані на регулювання матеріальних речей⁶. Зокрема, це стосується й цінних паперів, фізична локалізація яких у більшості випадків пов'язана з об'єктивними труднощами, породженими як специфікою правової природи даного об'єкта цивільних прав, так і особливостями їх обігу на сучасних фондових ринках переважно в електронній (дематеріалізованій) формі⁷. Навіть саме поняття “цінний папір”, застосовне щодо таких об'єктів цивільного обігу, стає не більше ніж умовністю, адже ніякого “папера” як предмета матеріального світу щодо переважної більшості таких об'єктів уже давно не існує. Справа в тому, що навіть після зникнення самого “папера” комплекс посвідчених ним прав продовжує виконувати функції “цінного папера”, змінилася лише технологія його посвідчення та передачі.

Оскільки в такому випадку зникає матеріальна субстанція – сам документ, який можна локалізувати у просторі, то застосування колізійного принципу *lex rei sitae* щодо цінних паперів втрачає будь-який сенс, адже визначити місцезнаходження таких об'єктів буде складно. Це зумовлює необхідність формулювання спеціальних колізійних норм щодо цінних паперів у законодавчій площині. У чинному Законі України “Про міжнародне приватне право” вже міститься норма, присвячена цінним паперам, а саме ч. 3 ст. 38,

⁶ *Dicey and Morris on the Conflict of Laws* (13th ed., Lawrence Collins (ed), Sweet & Maxwell 2000) 924.

⁷ Довгерт, Кисіль (н 2) 12–13.

однак вона має обмежений характер застосування, оскільки лише деталізує визначення місцезнаходження цінних паперів, які існують у електронній формі, штучно прив'язуючи його до місцезнаходження професійного учасника ринків капіталу – депозитарної установи або особи, яка провадить аналогічну діяльність. Тут наочно убачаємо спробу створити фіктивну локалізацію для цінних паперів у електронній формі існування задля адаптації традиційного принципу *lex rei sitae* щодо таких об'єктів цивільних прав. Безумовно, такий стан справ аж ніяк не міг задовольнити потреби правового регулювання транскордонного обігу цінних паперів, обсяги якого дедалі зростають.

У проєкті нового Кодексу колізійному регулюванню цінних паперів приділено більше уваги й сам підхід до їх регулювання зазнав трансформаційних змін. По-перше, диференційованим став підхід до визначення правового режиму цінного папера залежно від форми його існування. Якщо йдеться про цінні папери в документарній формі існування, то ключове значення для його локалізації має класифікаційний поділ цінних паперів. У континентальній системі права цінні папери класифікуються на іменні, ордерні та цінні папери на пред'явника. Іменний цінний папір у документарній формі існування локалізується за місцем ведення відповідного реєстру власників іменних цінних паперів; цінний папір на пред'явника – за місцем знаходження сертифіката такого цінного папера; для ордерного цінного папера ключове значення має місцезнаходження сертифіката або місце здійснення виконання за таким цінним папером, якщо інше не передбачено законом чи міжнародним договором.

Логіка такого підходу очевидна й пов'язана зі способом легітимації правомочної за цінним папером особи. Оскільки законним власником іменного цінного папера в документарній формі вважається лише особа, на користь якої був вчинений запис у реєстрі власників іменних цінних паперів, то саме місце ведення такого реєстру, як місце виникнення речових прав на цінний папір і матиме вирішальне значення для цілей колізійно-правового регулювання. Натомість передача прав за цінними паперами на пред'явника не пов'язана із додатковими формальностями: достатньо простого вручення такого цінного папера іншій особі, завдяки чому забезпечується підвищення оборотоздатності цього цінного папера. Отже, локалізація такого об'єкта цивільних прав буде пов'язана із місцезнаходженням його сертифіката, тобто застосовуватиметься колізійний принцип *lex cartae sitae*. Нарешті, права за ордерним цінним папером передаються шляхом здійснення на ньому передавального напису, і тут локалізуючим чинником може бути як місцезнаходження сертифіката, так і місце здійснення виконання.

Колізійна проблема щодо бездокументарних цінних паперів є складнішою і для її вирішення існують різні підходи. Труднощі з її вирішенням пов'язані з функціонуванням системи опосередкованого володіння цінними

паперами, у якій між інвестором та емітентом з'являється ще одна фігура – посередник (зокрема, депозитарна установа), який здійснює облік прав на цінні папери. Без їхньої участі відчуження або обтяження цінних паперів зобов'язаннями є неможливими. Традиційна колізійна прив'язка *lex rei sitae* не може застосовуватися до електронних цінних паперів через відсутність навіть уявного їх місцезнаходження. Більш прийнятним на сьогодні є застосування підходу, який позначається умовною аббревіатурою PRIMA (Place of the Relevant Intermediary Approach), суть якого полягає в застосуванні права країни відповідного посередника, тобто тієї депозитарної установи, з якою власник цінних паперів уклав договір про ведення рахунку в цінних паперах⁸. Концептуальною основою цього підходу є перенесення акценту з місцезнаходження цінних паперів як речей на договірні відносини між посередником та інвестором, і тут на перше місце виходить вже зобов'язальний компонент відносин щодо таких цінних паперів.

Відповідно до нормативних положень оновленого Кодексу право власності та інші речові права на цінний папір у електронній формі існування визначаються особистим законом професійного учасника ринків капіталу – депозитарної установи або іншої особи, що провадить депозитарну діяльність у відповідній країні, яка здійснює відкриття та ведення рахунку в цінних паперах, на якому обліковується такий цінний папір.

Водночас дуалістична правова природа цінного папера унеможлиблює вироблення єдиного механізму вирішення колізійної проблеми щодо цінних паперів. Вищенаведені колізійні прив'язки дають змогу встановити застосовне право виключно до речово-правових аспектів існування цінного папера, а саме речових прав на цінний папір. Якщо ж йдеться про його зобов'язально-правовий зміст і реалізацію прав з емісійного цінного папера, то тут на перший план виходить прив'язка до закону національності його емітента. Так, обсяг прав, які надаються цінним папером, спосіб і порядок їх реалізації, спосіб, умови та момент переходу прав з цінного папера, правові наслідки переходу таких прав, а також належність певного майна до цінних паперів, їх правова природа, класифікаційна належність до конкретних видів (груп, форм тощо) цінних паперів – всі ці питання слід беззаперечно відносити до сфери застосування закону національності емітента. Саме на такій позиції стоять розробники оновленого Цивільного кодексу, слідуючи передовим тенденціям у регулюванні цінних паперів як об'єктів міжнародного приватного права. Важливо зазначити, що колізійний принцип "*lex societatis* емітента" не є формою втілення або результатом адаптації до реалій обігу цінних паперів принципу *lex rei sitae*, оскільки їхні сфери застосування є принципово різними.

⁸ Oleksandr Vygovskyy, *International Financial Law: textbook* (The University of Kyiv 2017) 159.

Міжнародне зобов'язальне право

Міжнародне зобов'язальне право регулює відносини, що виникають з договорів або інших підстав, якщо вони мають іноземний елемент. До таких відносин, як відомо, належать зобов'язання, які виникають у сфері міжнародної купівлі-продажу, перевезення, страхування, надання послуг, у сфері деліктних зобов'язань.

Центральним принципом міжнародного зобов'язального права є автономія волі сторін. Він означає, що сторони договору мають право самостійно обрати право держави, яке застосовуватиметься до їхніх правовідносин. Цей принцип забезпечує гнучкість і диспозитивність правового регулювання та можливість урахування інтересів сторін. Принцип автономії волі сторін широко застосовується в європейському колізійному праві, зокрема, передбачений у Регламенті Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 593/2008 від 17 червня 2008 р. про право, застосовне до договірних зобов'язань (Рим I)⁹. У вітчизняному правовому полі сторони договору можуть обрати право, що застосовується до договору, крім випадків, коли вибір права прямо заборонено законами України.

Якщо сторони не обрали застосовне право, застосовується право держави, з якою правовідносини мають найбільш тісний зв'язок. Специфіка цього принципу полягає в тому, що пошук таких критеріїв здійснюється, як правило, не в колізійному праві, а у фактичних обставинах конкретної справи¹⁰. Вважається, що договір більш тісно пов'язаний з правом країни, в якій сторона, що повинна здійснити виконання, яке має вирішальне значення для змісту договору, має своє звичайне місце перебування або місцезнаходження. Зміст поняття “виконання, яке має вирішальне значення” розкривається у тексті оновленого Кодексу, усуваючи таким чином будь-які неузгодженості щодо цього питання: виконанням, яке має вирішальне значення для змісту договору, є таке виконання, за яке здійснюється платіж, зокрема, поставка товару, надання послуг чи виконання робіт. Це правило діє і в тому випадку, коли виплати є обопільними. Наприклад, у кредитному договорі боржник сплачує відсотки за користування кредитом, а отже, саме право країни кредитодавця (банку) має визначати “зобов'язальний статут” цього договору.

Однак існує цілий ряд договорів, до яких застосовуються спеціальні правила визначення застосовного права. Традиційно до них відносять договори про нерухоме майно, договори про спільну діяльність або виконання робіт, договори, укладені на аукціоні, за конкурсом або на організованому ринку тощо. Як підкреслює проф. А. Довгерт, основна увага при оновленні україн-

⁹ Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I) <<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/593/oj/eng>> (дата звернення 10.03.2026).

¹⁰ Василь Кисіль, *Міжнародне приватне право: питання кодифікації* (Україна 2005) 102.

ського колізійного права повинна бути приділена зближенню спеціальних правил автономії волі для окремих договірних правовідносин¹¹.

Реальність сьогодення зумовлює розширення цього переліку. Розробники проєкту оновленого Кодексу включили сюди також договори, укладені на позабіржових торговельно-інформаційних системах або в рамках будь-якої багатосторонньої системи, яка забезпечує укладення договорів між покупцями та продавцями щодо фінансових інструментів; до таких договорів (за аналогією з біржовими контрактами) застосовуватиметься право країни, що регулює діяльність відповідної системи.

Уперше у вітчизняному міжнародному приватному праві були врегульовані договори, які укладаються щодо віртуальних активів. Як відомо, Закон України “Про віртуальні активи”¹² так і не набрав чинності, але цей факт не заперечує нагальної потреби врегулювання транскордонних правочинів з віртуальними активами за допомогою інструментарію міжнародного приватного права.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 згаданого Закону віртуальний актив є нематеріальним благом, що є об’єктом цивільних прав, має вартість і виражене сукупністю даних в електронній формі. Ключову роль у здійсненні операцій з віртуальними активами відіграють постачальники послуг, пов’язаних з оборотом віртуальних активів. Зокрема, вони здійснюють зберігання або адміністрування віртуальних активів чи ключів віртуальних активів, обмін віртуальних активів, переказ віртуальних активів, надання посередницьких послуг, пов’язаних з віртуальними активами. Саме на них переносять акцент автори оновленого Цивільного кодексу для цілей колізійно-правового регулювання: стосовно договорів щодо віртуальних активів, укладених за участю постачальника послуг, пов’язаних з оборотом віртуальних активів, застосовним буде право країни відповідного постачальника послуг. Якщо ж такі договори уклалися в рамках торговельної платформи для віртуальних активів, то застосовується право країни, визначене правилами відповідної платформи. Після прийняття та набрання чинності оновленим Цивільним кодексом у запропонованій редакції він стане першим чинним законодавчим актом у країні, де будуть міститися діючі норми щодо віртуальних активів.

До нормативного корпусу нового Кодексу були включені норми щодо таких видів договорів, які раніше не згадувалися в Законі України “Про міжнародне приватне право”. Зокрема, йдеться про особливості колізійно-правового регулювання договорів перевезення вантажів і пасажирів, договорів страхування, договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, до відступлення прав вимоги за договорами.

¹¹ Анатолій Довгерт, *Міжнародне приватне право: зміна концепції* (Алерта 2024) 147.

¹² Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2074-ІХ. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 15. Ст. 51.

У рамках цієї статті окремо спинимось на договорах, які укладаються в рамках розміщення цінних паперів. Їх колізійно-правове регулювання – одна із важливих новел Цивільного кодексу. Для таких договорів ключове значення має право країни місця здійснення розміщення, оскільки саме в цій юрисдикції виникають юридичні факти, що в сукупності призводять до виникнення нового об'єкта цивільних прав – емісійного цінного папера, саме тут емітент стає зобов'язаною за цінними паперами особою, саме тут знаходиться “цільова аудиторія” розміщення, права якої мають захищатися правовими засобами. Право відповідної країни регулюватиме процедуру здійснення емісії цінних паперів, регуляторні вимоги щодо емітента та цінних паперів, які підлягають розміщенню, форму та порядок укладення та виконання договорів щодо таких цінних паперів. Конкуруючим правопорядком у цьому випадку буде право країни емітента, а й для нього знайдеться сфера застосування: відносини між емітентом цінних паперів та інвесторами, які їх придбали, зокрема, порядок і спосіб реалізації прав, посвідчених такими цінними паперами, а також відповідальність емітента за порушення цих прав будуть регулюватися особистим законом емітента. І це цілком виправдано, адже саме юрисдикція емітента, як правило, визначає можливість здійснення ним транскордонного розміщення цінних паперів та виходу на зарубіжні фондові ринки.

Оскільки інвестор, який придбаває цінні папери під час їх розміщення, є найменш захищеною стороною у таких відносинах, то абсолютно логічним виглядає надання йому, в рамках принципу *lex benignitatis*, при захисті його інтересів право вибору найбільш сприятливого для нього правопорядку з-поміж декількох можливих опцій: право країни, де здійснювалося розміщення, особисте право емітента цінних паперів або право країни місця проживання чи основного місця діяльності такого інвестора. Саме такий підхід був узятий на озброєння авторами нового Цивільного кодексу як найбільш адекватний європейським стандартам.

Колізійно-правове регулювання недоговірних зобов'язань також було істотно розширене в контексті процесу рекодифікації. Зокрема, були додані колізійні норми, що регулюють зобов'язання, які виникають унаслідок вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення, зобов'язання внаслідок завдання шкоди навколишньому середовищу, зобов'язання внаслідок завдання шкоди у зв'язку з неправомірним використанням персональних даних, зобов'язання, які виникають із недобросовісного ведення переговорів тощо.

Так, правом, що застосовується до недоговірного зобов'язання, яке виникає внаслідок завдання шкоди навколишньому середовищу, за загальним правилом є право країни, у якій настає шкода, при цьому особа, яка вимагає відшкодування шкоди, може вибрати право країни, де мала місце дія, що зумовила завдання шкоди. Такий підхід повністю відповідає положенням

Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 864/2007 від 11 липня 2007 р. про право, застосовне до позадоговірних зобов'язань (Рим II)¹³. Як справедливо зауважує проф. А. Довгерт, такий підхід дає змогу досягти адекватного балансу між інтересами сторін та є максимально сприятливим для особи, що зазнала шкоди, оскільки, по суті, дає змогу останній обрати більш сприятливий правопорядок¹⁴.

Загалом, можливість вибору потерпілою особою застосовного права передбачається для цілого ряду деліктних зобов'язань, зокрема, для зобов'язань унаслідок завдання шкоди медіа, зокрема в мережі Інтернет, включаючи шкоду, завдану внаслідок поширення недостовірної інформації про особу, що ганьблять її честь, гідність і ділову репутацію, поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди. У цьому випадку на вибір потерпілої особи застосовується один з трьох можливих правопорядків: особистий закон особи, якій була завдана така шкода; право країни, в якій знаходиться місце проживання або місцезнаходження особи, що є засновником (власником) відповідних медіа; право країни місця реєстрації відповідних медіа.

Висновки. На завершення цього короткого огляду новел у сфері міжнародного речового та міжнародного зобов'язального права, внесених у рамках процесу оновлення Цивільного кодексу, слід підкреслити, що положення проекту Цивільного кодексу України повною мірою відповідають сучасним європейським тенденціям і знаменують собою нову віху в розвитку вітчизняного міжнародного приватного права. Рекодифікація приватного права має важливе значення для розвитку системи міжнародного приватного права, оскільки не тільки заповнює прогалини та підвищує загалом ефективність правового регулювання, а й забезпечує його гармонізацію з європейським правом і міжнародними стандартами законотворчості у цих сферах і сприяє подальшій інтеграції України до європейського правового простору. Запропоновані зміни спрямовані на гармонізацію українського законодавства сфері міжнародного приватного права та свідчать про прагнення законодавця створити сучасну систему регулювання міжнародних приватних відносин.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Baxter Ian, *Essays on Private Law: Foreign Law and Foreign Judgments* (University of Toronto Press 1966).
2. Vygovskyy Oleksandr, *International Financial Law: textbook* (The University of Kyiv 2017).

¹³ Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II) <<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2007/864/oj/eng>> (дата звернення 10.03.2026).

¹⁴ Довгерт (н 11) 151.

3. Dovgert Anatolii, *Mizhnarodne pryvatne pravo: zmina kontseptsii* (Alerta 2024) (in Ukrainian).
4. Kysil Vasyi, *Mizhnarodne pryvatne pravo: pytannia kodyfikatsii* (Ukraina 2005) (in Ukrainian).
5. Makarov A, *Osnovnye nachala mezhdunarodnogo chastnogo prava* (Jurid. izd-vo NKJu RSFSR 1924) (in Russian).

Edited books

6. *Dicey and Morris on the Conflict of Laws* (13th ed., Lawrence Collins (ed), Sweet & Maxwell 2000).
7. Dovgert A, Kysil V (red), *Mizhnarodne pryvatne pravo. Osoblyva chastyna: pidruchnyk* (Alerta 2013) (in Ukrainian).

Oleksandr Vygovskyy

INTERNATIONAL PROPERTY AND OBLIGATIONS LAW IN DRAFT
CIVIL CODE OF UKRAINE (CODE OF PRIVATE LAW)

ABSTRACT. The article is devoted to the modernization of the institutions of international property law and international law of obligations within the Book of the Draft Civil Code of Ukraine, which is dedicated to private international law and which development was carried out within the process of recodification of the civil legislation of Ukraine.

The article analyzes the main conceptual approaches to the legal regulation of international private relations in the field of property and obligatory rights, which are proposed in the draft of the new Code of Private Law. In particular, the conceptual foundations of the transformation of conflict of laws rules are revealed, as well as the addition of new conflict-of-laws relationships regarding property rights that correspond to the best international practices. Special attention is paid to the updated conflict-of-laws regulation of ownership and other proprietary rights to securities.

Within the framework of the study of international law of obligations, the novelties of regulation of contractual relations with a foreign element are analyzed. In particular, we focus on the expansion of the principle of close connection as a mechanism for determining the applicable law in the absence of a choice by the parties of the applicable law, as well as conflict of laws issues of regulation of certain types of contractual obligations, in particular, those arising from contracts concluded within the framework of the securities offerings.

The proposed provisions are aimed at modernizing civil legislation, increasing legal certainty and ensuring effective regulation of private relations with a foreign element, which will contribute to Ukraine's further integration into the European legal space.

KEYWORDS: private international law; property rights; obligations; conflict of laws rules; Civil Code; parties' autonomy.